

Шевченко Т. М.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ПОРТРЕТНИЙ ЕСЕЙ У ТВОРЧОСТІ ПЕТРА КРАЛЮКА

У статті проаналізовано портретні есеї як художні тексти у творчості Петра Краляка, професійного філософа та історика, в якості складника його авторського мегатексту. Акцент зроблено на гетерогенній специфіці спадщини літератора, з'ясування його місця в гуманітаристиці. Доведено, що, інтегруючи документальний, художній та філософський підходи, П. Краляк створює портрети діячів минулого в різний спосіб, апелюючи до фактографічності, вимислу чи розмислів одночасно, однак щоразу вибираючи певний дискурс як панівний, а інші використовуючи дотично. При цьому авторові вдається ту чи ту постать осмислювати одночасно в різних регістрах: художньому (естетичному), науковому (історіографічному), публіцистичному (есеїстичному) тощо. Звернуто увагу на спорідненість авторських практик у відтворенні діяча минулого в повістях і романах, науково-популярних статтях, виступах на інтернет-порталах, дописах у соцмережах тощо. Визначено наукове підґрунтя застосування цих практик, адже автор є професійним істориком і філософом з науковим ступенем. Проаналізовано заголовковий комплекс творів-портретів П. Краляка, зосереджено увагу на методі відтворення як засаді портретування, дотичного і до біографічних чинників. Осмислено авторське «я» в есеях автора як таке, що усунуто на другий план, відсторонене. Обґрунтовано це тим, що дається взнаки академічний тип мислення автора як науковця і орієнтація на суворі закони інтелектуальної презентації. Зроблено висновок, що науково-популярний тип творчості дозволяє авторові балансувати між особистим викладом і фактографічною презентацією діяча минулого, ім'я якого винесене в заголовок. Вивчення есеїстичного портретування П. Краляка допомогло не лише краще зрозуміти специфіку його стильової манери, а й простежити, як ідейні засади історичної науки можуть утілюватися в художніх практиках.

Ключові слова: П. Краляк, есей, заголовок, мегатекст, художня практика, портрет, жанр, гетерогенний, науково-популярний, біографічний дискурс.

Постановка проблеми. Творчість Петра Краляка, історика й філософа, письменника й публіциста, колумніста й краєзнавця тільки-но починає привертати увагу академічної спільноти, адже широкий діапазон зацікавлень цього автора дає простір для різноманітних наукових обсервацій у філології, зокрема, літературознавстві, історіографії, релігієзнавстві, філософії тощо. П. Краляк – це людина енциклопедичних знань, яка намагається ці знання використовувати творчо, прагнучи залучити до них якомога ширше коло людей. Саме з цією метою він повсякчас намагається адаптувати «високу» науку для широкої громадськості, пишучи твори, далекі від академічних умовностей. Ідеться про художні твори – романи, повісті, оповідання та есеїстику та нарисистику, в окремих випадках межа між якими умовна. Відтак уся наукова, науково-популярна та художня спадщина П. Краляка являє собою такий собі чималий мегатекст, якщо під ним розуміти «всі тексти, які прямо чи опосередковано обсервують особистість письменника» [12, с. 60].

«Мегатекст – це джерельний дискурс експлікації всіх буттєвих (біографія) та психофізіологічних (психобіографія) характеристик художника слова, які формують саме йому притаманні вияви художності» [12, с. 60]. Вивчення різноаспектної діяльності П. Краляка (наукової, науково-популярної, публіцистичної, художньої, публічної, громадської), осмислення його дописів у мережі Facebook, змісту відкритих лекцій, вивчення контенту його колонок на порталах «Радіо свобода», «День», «Історична правда», «Главком» тощо, публічних звернень як цілісності дозволяє простежити наскрізний авторський почерк літератора і наблизитися до властивостей його ідіостилу, прикметного поліморфністю та гетерогенністю.

Постановка завдання. Якщо подивитися на перелік написаного П. Краляком у різних галузях гуманітарного знання, стає очевидним, що острозького митця цікавить передусім особистість, роль якої в історії нашої держави особлива. Автор виходить із того, що «наукове вивчення ролі особистості в українській історії передбачає поєд-

нання індивідуально-біографічного, суб'єктно-діяльнісного та соціально-типологічного підходів при вивченні ролі особистісного чинника в історії, а також окреслення основних критеріїв для виокремлення сутності, значення та специфіки багатопланової діяльності видатних історичних осіб» [2, с. 52], відповідно різні підходи і стають тими важелями, які виокремлюють ракурс і межі створеного портрета: історіографічний (науковий), есеїстичний (науково-популярний), літературний (художній) тощо. Однак автор постійно грається з окресленими рамками зображення, демонструючи умовність обраної оптики створеного портрета. Наприклад, пишучи начебто науково-популярний есей-портрет про Данила Острозького, автор прямо заявляє про те, що низка «документів», украплених у тканину оповіді, – плід його творчої фантазії, така собі напівнаукова / напівуявна реконструкція офіційних паперів, більшість із яких не зберіглася або ж просто не існувала. Проте митець «відновлює» їх, наділяючи великим ступенем імовірності, бо добре знається на біографії «гаптованого бісером князя», чудово орієнтується в історичних обставинах епохи, у яку він жив, усвідомлює вагу і зміст тогочасного діловодства. Саме тому до жанрових визначень творів П. Кралука (з огляду на нього самого, а також видавців і критиків, які пробують окреслити жанрові пріоритети цього літератора), треба ставитися з певною долею умовності: розмиті авторські дефініції «роман-дослідження», «ретророман», «портрет без ретуші», «роман-реконструкція», «нарис», «історико-літературний детектив», «коротка проза та есеїстика», «авторське дослідження», «наукове есе» лише підтверджують ідею гетерогенної природи його текстів, котрі виникають на межі наукового, науково-популярного, есеїстичного, публіцистичного, художнього дискурсів і при цьому не претендують на першість якогось одного з них. Есей у цій ситуації як апріорі відкритий до зовнішніх впливів твір, котрий не вичерпує визначальне трактування певної теми, як нам видається, якнайточніше окреслює генологічні пошуки цього автора.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Різномасштабна творчість П. Кралука вряди-годи поставала об'єктом наукових студій. П. Білоус, С. Дзюба, О. Глозов, О. Мізінкіна, Г. Насмінчук, І. Приліпко, О. Саган, Р. Харчук, А. Чмир зверталися до творчості цього автора в різних аспектах. Між тим творчість П. Кралука як мегатекст та засади портретування в його творах тільки-но починають осмислюватися.

Мета цієї статті – проаналізувати художні особливості портретної есеїстики П. Кралука з огляду на його різномасштабну творчість у багатьох галузях гуманітаристики.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше ім'я постаті, котра потрапляє в поле зору Кралукової обсервації, виноситься в заголовок твору-портрету: есею, нарису, замальовки, повісті, роману, монографії, допису у Facebook, кореспонденції на інтернет-порталі. Наприклад: «Багатоликий Мазепа: конструктивне, трагічне, трагікомічне», «Василь-Костянтин Острозький – фундатор незалежної України», «Таємний агент Микола Гоголь», «Григорій Сковорода: портрет без ретуші», «Улас Самчук», «Іван Котляревський. Між імперією та Україною», «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» тощо.

Інтегруючи документальний, художній та філософський підходи, автор створює портрети діячів минулого в різний спосіб, апелюючи до фактографічності, вимислу чи розмислів одночасно, однак щоразу вибираючи певний дискурс як панівний, а інші використовуючи дотично. При цьому авторові вдається ту чи ту постать осмислювати одночасно в різних, так би мовити, реєстрах: художньому, науковому (історіографічному), публіцистичному (есеїстичному). Не обмежується П. Кралуком лише історією та філософією як царинами антропологічної обсервації: матеріали острозького дослідника можна зустріти в релігієзнавчих, культурологічних, літературознавчих, мистецтвознавчих збірниках, журналах, інтернет-виданнях. Про системний характер творчості острозького літератора свідчить багаторічний досвід колумніста в низці інтернет-видань, а також той факт, що його книги виходять у книжкових серіях, як-от «Ретророман», «Ім'я на обкладинці» тощо.

Тож часто читач, який віддає перевагу художності, академізму чи публіцистиці (колумністиці), може відкрити для себе певну постать в інтерпретації П. Кралука в тому дискурсі, який вважає для себе найоптимальнішим. Приміром, твір «Справжній Федір Достоевський», виданий видавництвом «Фоліо» у серії «Ретророман», заявлений як роман, тож художній складник у цьому творі превалює. Проте автор не цурається покликань, цитувань, вкраплень архівних джерел, традиційних для історико-наукового твору в художньому тексті про Достоевського, осмислюючи українське коріння відомого письменника. Дотичною до роману є й стаття «200-літній ювілей. Українські корені Федора Достоевського та “елліністична поезія” України» на «Радіо Свобода»: вона

рясніє маловідомими фактами, іменами, назвами і датами, тож є публіцистичним твором у чистому розумінні цього поняття, відтак читач, що прагне скоцентованої інформації, викладеної в доступній формі з елементами авторського коментування, зможе відкрити для себе Достоєвського з цього боку і в такий спосіб. Є й інші варіанти цієї статті на кількох інтернет-порталах України [див.: 8; 9]. Автор пропонує й літературознавче осмислення феномену «українського» Достоєвського у статті «Федір Достоєвський – українець, який писав російською мовою» [10]. Приклади таких поліморфних підходів в осмисленні однієї й тієї ж постаті у творчості П. Кралюка можна множити.

У більшості випадків автор послуговується науково-популярним реєстром як серединним з усіх названих, адже, створюючи портрет діяча минулого, він не прагне фактографічної скрупульозності, уникає суворої академічності, залишає простір для роздумів, сам активно вдається до міркувань та особистих оцінок. Тож більшість текстів П. Кралюка варто віднести до науково-популярних: митець прагне академічну історичну науку максимально наблизити до пересічного читача, привідкрити таємниці минулого для тих, хто обмежується загальними знаннями. Відтак жанр портретного нарису (есею) для цього підходить якнайкраще. У таких творах «автор крізь призму власного досвіду та в системі координат власного ідіостилію презентує своєрідну художню модель конкретної людини, що уособлює певний соціум» [14, с. 95]. П. Кралюк, переважно, зосереджується на видатних історичних діячах («Данило Острозький: образ, гаптований бісером», «Петро Конашевич-Сагайдачний – творець української нації?», «Справжній Мазепа», «Богдан Хмельницький. Легенда і людина», «Ярослав Мудрий»), письменниках («Таємний агент Микола Гоголь», «Іван Котляревський. Між імперією та Україною», «Справжній Федір Достоєвський»), філософах («Григорій Сковорода. Портрет без ретуші») тощо. П. Кралюк у своїх творах ставить перед собою подвійну мету: локальну – дослідити специфіку мистецького (організаційного, політичного) таланту того чи того діяча й окреслити естетичні (історіософські) параметри його втілення; наскрізну (тотальну) – осмислити ці постаті як феномени національного духу й духовності, їх значення з погляду діахронії та синхронії розвитку української історії та культури.

Варто звернути увагу і на вибір героїв науково-публіцистичної обсервації П. Кралюка: історичні та філософські зацікавлення автора зумовлюють

і есеїстичні його пріоритети. В есеях падає вибір на знакових діячів минулого, однак таких, що потребують сучасної реінтерпретації чи доосмислення, розвінчання міфів з огляду на обставини доби. В окремих випадках здається, що автор сам потребує уточнення певних акцентів щодо ролі і місця діяча минулого в контексті сучасності, тож це можливо лише в процесі його осмислення та ідентифікації з сучасністю, відтак він, міркуючи про певного діяча української культури, пропонує різні грані, потрібніші для нього самого як гуманітарія в певний період рецепції: художню, наукову чи есеїстичну. На експерименти з дискурсами автор іде свідомо, окреслюючи власний метод інтегрованої презентації певної постаті у передмовах до книг. Наприклад: «Запропонований роман є не лише художнім твором, а й своєрідним дослідженням... Автор твору намагався не відходити від історичних фактів. Правда, вдався до “реконструкції свідчень”, тобто створення “документів”, які б не лише розповідали про героїв того часу, а й передавали “дух епохи”... Сподіваюся, читач із розумінням поставиться до таких літературних експериментів» [7, с. 6]. Або: «Наша книга має науково-популярний характер і тому не претендує на відкриття нових наукових істин» [11, с. 4]. Така авторська настанова залишає для читача простір до власного заповнення лакун, яких він, читач, будучи істориком чи просто любителем минулого, потребує.

Науково-популярний стиль, обраний П. Кралюком як панівний для портретних есеїв, дозволяє авторові, професійному історику, філософу, більше висловлювати особистісні ідеї, а не ховатися за безособовими конструкціями, властивими академічному мовленню. Тут виникає цікава ситуація: з одного боку, автор спирається на власний досвід, власні інтенції, напрацювання, погляди; з іншого боку, він виступає як науковець-історик-філософ, який пише, спираючись на досвід наукового пізнання. Тож він створює портрет і від власного імені, і від традиції, яка глибоко закорінена в його свідомості як науковця. Такі ж процеси спостерігаються і у власне художніх творах. О. Мізінкіна, аналізуючи повісті і романи митця, слушно зауважує про історіографічне підґрунтя його художньої спадщини: «Блискуча обізнаність, зокрема в українській суспільній думці XVI – першої половини XVII ст., пояснює нестандартність підходів до змалювання епохи в авторській інтерпретації» [13, с. 70]. Тож письменницький шлях П. Кралюка до певної міри можна сформулювати через позицію В. Кебуладзе, ще одного відомого історика

і філософа сучасності, котрий активно вдається до есеїстики і навіть отримує престижні премії в цій царині. Він напругу наголошує на спільному підґрунті всіх своїх творів: «Мій науковий бекграунд та методологія, з якою я працюю, впливають на те, як я пишу есеї, хоча цю методологію і не прописую так, як вимагає наукова робота. Ба більше, цей процес відбувається і навпаки: мій есеїстичний досвід впливає на моє наукове письмо» [3].

Зупинимося на власне есеїстичних техніках портретування П. Кралюка. Так, для нього як історика з душею літератора важливо підкреслити, що герой його портретного есею (роману, нарису) перебував у ситуації екзистенційного вибору, зумовленого непримиренними амбівалентними обставинами. Так, авторська оптика портретування Івана Котляревського обертається довкола його перебування «між імперією та Україною», а постать Степана Бандери подається в оптиці «сильного та одинокого» політика та громадського діяча.

У назвах творів одразу подається авторська характеристика героя портретного нариса (есею) чи окреслюється проблема, у межах якої буде розглядатися постать: «*Справжній Мазепа*» (ідеться про розвінчання міфів про відомого політичного діяча минулого), «*Таємний агент Микола Гоголь*» (наголошується на маловідомих сторінках життя російськомовного українського письменника), «*Богдан Хмельницький. Легенда і людина*» (оповідь про різноаспектну діяльність політика, зокрема, про його особисті переживання і прагнення, а не лише політичні справи), «*Григорій Сковорода. Портрет без ретуші*» (спроба авторського переосмислення діяльності та творчості українського філософа). В останньому творі розвінчується чимало міфів про цього діяча, причому йдеться як про радянські, так і про українські міфи. П. Кралюк наголошує на аполітичності Г. Сковороди, як це не парадоксально. Він акцентує на формулі щастя українського філософа: «Характеризуючи антропологічні й соціологічні погляди Сковороди, можемо вказати наступні моменти. Шукаючи щастя, мислитель закликав зосередитися на собі, не шукати його у «великому світі», обмежитися “тим, що необхідне”. Щасливим є той, хто займається питомою, спорідненою працею. Це загалом відповідало ідеалу традиційного, малодинамічного суспільства, яке поступово руйнувалося в період ранньомодерного часу. Судячи з усього, Сковорода боляче сприймав ці процеси. Він бачив вихід у “втечі від світу”, самоізоляції у середовищі «незіпсованої природи» [6, с. 213].

Портретний есей П. Кралюка суголосний з його ж публіцистичними розвідками про Г. Сковороду, оприлюдненими в інтернеті. Аналізовану постать митець прагне максимально актуалізувати відповідно до обставин доби. В одній із розвідок читаємо: «Реально для українців Сковорода став символом, “найголовнішим українським філософом”. То чи не варто нагадати про те, що він, фактично, “мітив” українську територію, подорожуючи нею? А були це й українські етнічні землі, які забрали в українців росіяни, зокрема землі Східної Слобожанщини, Східного Донбасу, Таганріг і Кубань» [5].

Наскрізною об'єднавчою проблемою есеїстичних розвідок П. Кралюка є тема видатної постаті в ареалі національної культури. А точніше, йдеться про драматизм долі такої особистості, котра репрезентує себе в умовах постійного додання зовнішніх і внутрішніх перепон. Серед зовнішніх найчастіше – політичні та національні обмеження, серед внутрішніх – незбіг інтенцій і можливостей, прагнень і самореалізації. Отож напрям авторської оцінки представлення того чи того талановитого митця – трагізм його долі за життя і після смерті. Останнє, варто зауважити, має культурологічно-літературознавчий підтекст. Так, на прикладі осмислення духовної і мистецької постаті І. Котляревського П. Кралюк порушує важливі світоглядні й методологічні питання, властиві вітчизняній науці – проблему «канонізації» митця, а в окремих випадках і деканонізації митця, які уможливають заангажованість інтерпретації його біографії й творчої спадщини, зводять нанівець оновлення методологій наукового пізнання в практичній площині, збіднює й спрощує, подекуди примітивізує трактування їхнього духовного здобутку. Так, в есеї «Іван Котляревський: між імперією та Україною» читаємо: «Він [Котляревський] відчув суспільний запит і блискуче реалізував його. Письменник створив “матрицю” для нової української літератури, яка відкидала елітарність, апелюючи до народності й “природності”. Так, ця література виглядала як провінційна. Але чи могла вона бути непровінційною в умовах існування Російської імперії? Провінційність, простонародність, “природність” – це була її зброя в протистоянні імперській культурі. Саме це допомагало їй зберегтися. Як і допомогло зберегти український народ від імперського асиміляції» [4, с. 171].

Окрім того, П. Кралюк в есеї про І. Котляревського порушує важливе питання національної культури: проблему незрілості національного

духу, національної самосвідомості, духовного ледарства, деформації національного чуття, втрати почуття національної гідності, що виявляється передусім у ритуальному підході до святкування роковин того чи того митця, що йде від радянських часів, відсутності справжнього прагнення пізнати якомога точніше його творчість відповідно до реалій сьогодення, зберегти й популяризувати його спадщину, яка демонструє духовний та інтелектуальний рівень вітчизняної культури тощо.

Варто звернути увагу на відтворення авторського «я» в аналізованих текстах. Зазвичай, в есеїстичному тексті автор пише про себе, і навіть якщо він створює портрет іншої постаті, він у той чи інший спосіб віддзеркалює власну свідомість, бо аналізована постать стає цікавою винятково в авторських обставинах презентації. У портретах П. Кралука все-таки особистісне начало відсторонене, усунуте на другий план. Вочевидь, дається взнаки академічний тип мислення і орієнтація на суворі закони наукової презентації. Відтак науково-популярний тип творчості дозволяє авторові балансувати між особистим представленням і презентацією діяча минулого, ім'я якого винесене в заголовок. Тож метод відтворення [див. 1] тут стає панівним. Автор прагне максимальної точності, постійно дотримується фактів, шукає виняткові рушійні біографічні та психологічні важелі буття тої чи тої постаті. «Він не прагне перевтілитися і відчуті присмак іншого буття, він не прагне подати образ через власну художню призму чи суб'єктивний досвід, поставивши свою індивідуальність у центр портрета. Його цікавить факт як частина дійсності, яку він,

автор, реставрує. Його енергія націлена на максимальну достовірність» [1]. Цілком очевидно, що в основі такого методу – біографічний підхід. Саме біографія людини, а також чинники епохи, у яку вона жила й працювала, використовується як вмістилище відповідей на питання, заявлених у творчості. П. Кралуку, як і багато інших митців сучасності, обрав послідовну, хронологічну побудову портрета, вписану в певну епоху. Психологічний образ діяча минулого, того ж І. Котляревського чи Г. Сковороди, П. Кралуку творить через джерела, які є доступні для нього як фахівця, через свідчення сучасників, через цитати творів, спогади очевидців. Есеїст виступає лише митцем-поводирем, який спрямовує, коментує, тлумачить і лише подекуди дозволяє собі трактування. У портретах П. Кралука відчувається повага до факту, який виступає самодостатнім. Автор шанує вагу правди й доказів, котрі не служать авторським теоріям, не послуговується авторському світобаченню, а є призмою, яка уможливорює оповідь.

Висновки і пропозиції. Отже, вивчення есеїстичного портретування П. Кралука допомогло не лише краще зрозуміти специфіку його стильової манери, а й простежити, як ідейні засади історичної науки можуть утілюватися в художніх практиках. Саме тому вважаємо виправданим дослідження літературного мегатексту цього автора з погляду гетерогенної специфіки його спадщини, з'ясування його місця в контексті гуманітаристики як загальної галузі знань про взаємовідношення світу й людини, а не лише історії чи літератури. Це може постати перспективним методом подальших наукових студій.

Список літератури:

1. Воронова М. Методи творення літературних портретів. <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1213>
2. Воропаєва Т. Роль особистості в українській історії крізь призму біографістики. Українська біографістика. 2016. Вип. 14. С. 50–70.
3. Кебуладзе В. Особливості наукової есеїстики. <https://litcentr.in.ua/blog/2021-10-03-210>
4. Кралуку П. Іван Котляревський: між імперією та Україною. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2021. 248 с.
5. Кралуку П. Григорій Сковорода на Донбасі, в Таганрозі. Й на Кубані? <https://www.radiosvoboda.org/a/hryhoriy-skovoroda-donbas-tahanroh-kuban/32201175.html> (дата звернення 1.12.2023)
6. Кралуку П. Григорій Сковорода. Портрет без ретуші. Харків : Фоліо, 2023. 223 с.
7. Кралуку П. Данило Острозький: образ, гаптований бісером: роман-дослідження. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2016. 288 с.
8. Кралуку П. У вирі ідей і пристрастей. URL: <https://day.kyiv.ua/article/istoriya-i-ya/u-vyri-idey-i-prystrastej> (дата звернення 10.12.2023)
9. Кралуку П. Українська релігійність Федора Достоєвського. URL: https://risu.ua/ukrayinska-religijnist-fedora-dostoyevskogo_n121995 (дата звернення 10.12.2023)
10. Кралуку П. Федір Достоєвський – українець, який писав російською мовою? Літературна Україна. 2013. 7 листоп. (№ 43). С. 6.
11. Кралуку П., Хаврук Я. Князі Острозькі. Харків : Фоліо, 2015. 63 с.

12. Михида С. П. Мегатекст і особистість письменника. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2006. № 26. С. 58–62.
13. Мізінкіна О. Семантика і символіка кольору в романі «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» Петра Крالیюка. Рідний край. 2017. № 2. С. 70–76.
14. Шевченко Т. М. Портретний есей у творчості Степана Процюка (за матеріалами збірок «Відкинуті і воскреслі», «Гіркий світ, солодкий світ»). Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Том 33 (72). № 4. Ч. 2. С. 95–99.

Shevchenko T. M. PORTRAIT ESSAY IN THE WORKS OF PETRO KRALIUK

The article analyses portrait essays as literary texts in the works of Petro Kraliuk, a professional philosopher and historian. The essays are evaluated as a component of his megatext. The emphasis is placed on the heterogeneous specificity of the writer's heritage and the clarification of his place in the humanities. It is proved that by integrating documentary, fictional, and philosophical approaches, P. Kraliuk creates portraits of past figures in different ways, appealing to factuality, fiction, or reflection at the same time, but each time choosing a certain discourse as the dominant one, and using others tangentially. At the same time, the author manages to comprehend a particular figure simultaneously in different registers: artistic (aesthetic), scientific (historiographical), journalistic (essayistic), etc. Attention is drawn to the affinity of authorial practices in the reproduction of a past figure in stories and novels, popular science articles, speeches on Internet portals, posts on social networks, etc. The author identifies the scientific basis for the use of these practices, since the author is a professional historian and philosopher with a degree. P. Kraliuk's portrait works are analysed, focusing on the method of reproduction as a basis for portraiture, which is also related to biographical factors. The author's «I» in the author's essays is comprehended as relegated to the background, alienated. This is substantiated by the fact that the author's academic type of thinking as a scientist and orientation towards the strict laws of intellectual presentation are evident. It is concluded that the popular science type of creativity allows the author to balance between a personal presentation and a factual presentation of the figure of the past whose name is included in the title. The study of P. Kraliuk's essayistic portraiture helped not only to better understand the specifics of his stylistic manner, but also to trace how the ideological foundations of historical science can be embodied in artistic practices.

Key words: P. Kraliuk, essay, title, megatext, artistic practice, portrait, genre, heterogeneous, popular science, biographical discourse.